

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “โมهن อภิญญา --- ผู้ถูกโมหะครอบงำ”

โมهن อภิญญา อ่านตามภาษาบาลีว่า โม - เห - นะ - อะ - ภิ - พุ - ตะ เป็นคำภาษาบาลีทั้ง ๒ คำ ซึ่งจะต้องแปลรวมกัน คำว่า โมเหน หมายถึง ความหลง, ความไม่รู้ ส่วนคำว่า อภิญญา หมายถึง ถูกครอบงำ แปลรวมกันได้ว่า ผู้ถูกครอบงำด้วยโมหะ หรือ ผู้ถูกโมหะครอบงำ เป็นคำที่แสดงถึงความเป็นจริงของธรรมอย่างหนึ่ง คือ โมหะ ซึ่งเป็นความหลง ความไม่รู้ โมหะ ความหลง ความไม่รู้ เป็นสิ่งที่มีจริงๆ เป็นธรรมประเภทหนึ่ง แต่เป็นธรรมฝ่ายที่ไม่ดี เมื่อโมหะเกิดขึ้นกับใคร ก็หมายความว่า ผู้นั้นเป็นผู้ถูกครอบงำด้วยโมหะ จะเห็นได้ว่า ใครก็ตามที่ยังไม่สามารถรู้แจ้งอริยสัจธรรมถึงความเป็นพระอรหันต์ ยังมีโมหะด้วยกันทั้งนั้น แต่สำหรับผู้ที่ไม่เห็นประโยชน์ของพระธรรม เมื่อรู้ว่าตนเอง ยังไม่รู้ ยังมากไปด้วยโมหะ จึงฟังพระธรรมด้วยความอดทน จริงใจ เพื่อค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปทีละเล็กทีละน้อย

ข้อความในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทิณณิปาต เกสปุตตสูตร ได้แสดงความเป็นจริงของบุคคลผู้ที่ถูกครอบงำด้วยโมหะ ความหลง ความไม่รู้ ดังนี้

พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสถามชนชาวกาลามะว่า บุรุษผู้หลงแล้ว อันความหลงครอบงำแล้ว มีใจอันความหลงยึดไว้รอบแล้ว ฆ่าสัตว์มีชีวิตบ้าง ถูเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ให้แล้วบ้าง ผิดในภรรยาผู้อื่นบ้าง พุดเท็จบ้าง ชักชวนผู้อื่นให้เป็นอย่างนั้นบ้าง สิ่งใดเป็นไปเพื่อสิ่งไม่เป็นประโยชน์ เป็นไปเพื่อทุกข์แก่ผู้อื่นสิ้นกาลนาน ผู้หลงแล้วชักชวนผู้อื่น ในสิ่งนั้น ข้อนี้อาจจริงหรือไม่?

ชนชาวกาลามะ กราบทูลว่า ข้อนี้อาจจริงอย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ทุกคำเป็นคำจริง เป็นคำอนุเคราะห์เกื้อกูล เป็นประโยชน์ที่ทำให้ผู้ฟังผู้ศึกษาได้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นกัลยาณมิตรสูงสุด เพราะเหตุว่าทุกคำจริงของพระองค์ ไม่ได้ต้องการให้ใครเข้าใจผิดเลยแม้แต่น้อย แต่พระองค์ทรงแสดงพระธรรมโดยนัยต่างๆ มากมาย หลากหลาย โดยละเอียด โดยประการทั้งปวง ข้าแล้วข้าอีก ที่จะทำให้ผู้ฟังผู้ศึกษาค่อยๆ เข้าใจขึ้น เข้าใจในความเป็นจริงของธรรม ตามความเป็นจริง แม้แต่ในเรื่องของโมหะ ซึ่งเป็นความหลง ความไม่รู้ พระองค์ทรงแสดงโดยใช้พยัญชนะมากมายที่แสดงถึงความจริงของธรรมประเภทนี้ ซึ่งมีจริงๆ เป็นธรรมที่ไม่รู้สิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริง เป็นธรรมที่เศร้าหมอง เมื่อกล่าวถึงความเศร้าหมองแล้ว ย่อมเป็นความไม่บริสุทธิ์ เป็นความมัวหมอง ได้แก่ กิเลสทั้งหลายทั้งปวง ซึ่งทำให้จิตเศร้าหมอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ โมหะเป็นความเศร้าหมองยิ่งกว่าความเศร้าหมองทั้งหลาย คนที่ยังมีกิเลสอยู่ จะกล่าวว่าตนเองไม่มีหรือ

ปราศจากความเศร้าหมองไม่ได้เลย เพราะเหตุว่าบุคคลผู้ที่ไม่มีความเศร้าหมอง เป็นผู้ที่ปราศจากความเศร้าหมองโดยประการทั้งปวง คือพระอรหันต์เท่านั้น

กิเลสทั้งหลายทั้งปวง ย่อมทำให้จิตเศร้าหมอง ไม่ผ่องใส สำหรับผู้ที่ยังเป็นปุถุชน ในชีวิตประจำวันก็ยังไม่พ้นไปจากกิเลสประการต่างๆ เป็นผู้ถูกกิเลสกลุ้มรุมเกือบจะตลอดเวลา เพราะถ้ากุศล คือความดีไม่เกิด ก็เป็นโอกาสที่กิเลสจะเกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ ทำให้จิตเป็นอกุศล แปรเป็นอนจิต ทำให้จิตเศร้าหมอง ซึ่งไม่เพียงแต่ในชาตินี้เท่านั้นที่มีกิเลสมาก โดยมีโมหะ ความหลง ความไม่รู้ เป็นหัวหน้า แต่เมื่อย้อนไปในอดีตชาติอันยาวนานที่ผ่านมา ก็มีกิเลสมาก ที่สะสมสืบต่อจนมาถึงปัจจุบันชาตินี้ กล่าวได้เลยว่าสะสมโมหะทุกครั้งที่ถูกอกุศลเกิดขึ้น

สิ่งที่ควรพิจารณาเป็นอย่างยิ่ง คือ โมหะ ความหลง ความไม่รู้ เป็นกิเลสหรือเปล่า? บางคนไม่คิดถึงเลย คิดถึงแต่โลภะ โทสะ มานะ (ความสำคัญตน) เป็นต้น ซึ่งทำให้มีการกระทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสมไม่ควร ซึ่งสามารถพิจารณาเห็นได้ แต่ไม่รู้เลยว่า**ขณะที่ไม่รู้ลักษณะของสิ่งที่กำลังปรากฏ** นี่ก็เป็นกิเลส เป็น**ธรรมฝ่ายที่ไม่ดีด้วย** จะไปเอากิเลสมาละกิเลสเป็นไปไม่ได้เลย เพราะว่าความไม่รู้จะนำมาซึ่งความรู้ไม่ได้ ความไม่รู้ ก็ตรงกันข้ามหรือต่างกับธรรมที่เป็นความเห็นถูกความเข้าใจถูก ความไม่รู้เป็นมูลรากให้เกิดอกุศลทั้งหมดด้วยเหตุนี้ เมื่อรู้อย่างนี้ว่าตนเองไม่รู้ จึงฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เพื่อที่จะได้รู้ความจริง เพราะฉะนั้น ฟังพระธรรมเพื่อให้เข้าใจความจริงว่าเป็นเพียงสิ่งที่มีจริงๆชั่วคราว บังคับบัญชาไม่ได้ ไม่ใช่ของใครด้วย และไม่ได้เกิดขึ้นเพราะหวังจะให้เกิด หรือว่าจะมีใครไปทำให้เกิดขึ้น ก็ไม่ได้ นี่คือ ความจริงของสิ่งที่มีจริง ที่จะค่อยๆเข้าใจขึ้นได้จากการมีโอกาสดำฟังและไตร่ตรองตามพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ดีแล้ว

พระธรรมทั้งหมดที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เพื่อให้รู้ความจริง ไม่ว่าจะเป็นขณะไหนก็จริงทั้งหมด เช่น ขณะเห็นก็จริง แต่ยังไม่รู้ความจริง ขณะกำลังได้ยิน ก็จริง แต่ยังไม่รู้ความจริง ขณะกำลังคิด ก็จริง แต่ไม่รู้ความจริง โมหะ เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ไม่รู้ ไม่เห็นความจริง เป็นสภาพที่หุ้มท้อไว้ทำให้**ไม่รู้ความจริง** เมื่อไม่รู้ความจริง ก็ไม่สามารถที่จะเข้าใจสภาพธรรมที่กำลังมีกำลังปรากฏในขณะนี้ได้ และความหลง ความไม่รู้ ก็เป็นต้นเหตุของความไม่ดีทั้งหมด เพราะมีความหลงความไม่รู้ เป็นเหตุ จึงทำให้มีการกระทำ อกุศลกรรมประการต่างๆ มากมาย มีการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ควรบำเพ็ญ ไม่ควรสะสมเป็นอย่างยิ่ง ไม่ควรได้เป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการสะสมเหตุที่ไม่ดี ให้กับตนเอง และเมื่อผลที่ไม่ดีเกิดขึ้นก็เกิดขึ้นกับตนเองเท่านั้น เพราะถูกโมหะครอบงำ จึงกระทำในสิ่งที่ไม่ควรทำ เมื่อกระทำในสิ่งที่ไม่ควรทำ ก็เป็นการตัดโอกาสแห่งการเกิดขึ้นของกุศลธรรมในชีวิตประจำวัน

ขณะที่ฟังพระธรรมแล้วเข้าใจ ขณะนั้น ปัญญาค่อยๆ สะสมอบรมทีละเล็กทีละน้อย ปัญญาขั้นฟังยังไม่สามารถดับโมหะได้ แต่ปัญญาจะค่อยๆ ละคลายความโมหะได้ โดยที่ไม่มีตัวตนจะสามารถตัดหรือทำลายโมหะให้หมดสิ้นไปได้ นอกจากผู้那儿จะมีโอกาสได้ฟังพระธรรม ได้ศึกษาพระธรรมให้เข้าใจ ซึ่งจะต้องอาศัยกาลเวลาอันยาวนานในการอบรมเจริญปัญญา ไม่ประมาทในคำจริงแต่ละคำที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปที่ละเล็กทีละน้อย เพราะทุกคำของพระองค์เป็นประโยชน์เกื้อกูลเพื่อความเข้าใจถูกเห็นถูกในสิ่งที่มีจริงตรงตามความเป็นจริงโดยตลอด ป้องกันไม่ให้ตกไปในฝ่ายที่ผิด เป็นที่ฟังสำหรับชีวิตอย่างแท้จริง

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗